اخلاق و تاریخ پزشکی ایران، سال ۱۴۰۴ ، دوره ۱۸، مقاله شماره ۲
ویژه نامه جنگ و اخلاق سلامت عمومی

نامه به سردبیر

پرسه‌زنی سایبری در نظام سلامت حین جنگ تحمیلی ۱۲ روزه: واکاوی آینده‌نگر چالش‌های اخلاقی و راهکارهای عملی

مسعود حیطه[۱]، علی اصغر جسمی[۲*]

۱. کارشناس ارشد پرستاری سالمندی، مرکز تحقیقات سلامت سالمندی، دانشگاه علوم پزشکی سبزوار، ایران.

۲. دکترای پرستاری، مرکز تحقیقات سلامت سالمندی، دانشگاه علوم پزشکی سبزوار ، ایران.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۴/۲۳
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۵/۰۳/۲۴
تاریخ انتشار: ۱۴۰۵/۰۴/۱۰

* نویسنده‌ی طرف مکاتبه:
علی اصغر جسمی
آدرس: ایران، سبزوار، پردیس دانشگاه سبزوار
کد پستی: ۹۶۱۳۸۷۳۱۳۷
تلفن: ۰۵۱ – ٤٤٤١٣٤١٠
Email: jesmiaa@gmail.com

آدرس دهی مقاله:
حیطه م، جسمی آ. *پرسه‌زنی سایبری در نظام سلامت حین جنگ تحمیلی ۱۲ روزه: واکاوی آینده‌نگر چالش‌های اخلاقی و راهکارهای عملی*. اخلاق و تاریخ پزشکی ایران. ۱۴۰۴؛ ۱۸ (ویژه نامه جنگ و اخلاق سلامت عمومی) (۲)، ۱-۷.

DOI: 10.18502/ijme.v18iS2.21911

نامه به سردبیر

پدیده «پرسه‌زنی سایبری[۱]» که به استفاده شخصی و غیرمرتبط کارکنان از اینترنت و ابزارهای فناورانه - در ساعات کاری اطلاق می‌شود، به‌عنوان یکی از معضلات رفتاری در سازمان‌های مدرن به شمار می‌رود (۱). این رفتارها به ویژه در محیط‌های حساس و حیاتی مانند نظام سلامت، که نیازمند تمرکز، پاسخگویی سریع و هوشیاری مداوم است، ابعاد پیچیده‌تر و پرمخاطره‌تری پیدا می‌کند و از یک مسئله مدیریتی فراتر رفته و به یک ریسک مستقیم برای ایمنی بیمار و اخلاق حرفه‌ای تبدیل می‌شود (۲). هدف این نامه، ارائه یک تحلیل آینده‌نگر از تشدید این پدیده و پیامدهای اخلاقی آن برای متخصصان حوزه سلامت در بستر یک بحران حاد منطقه‌ای ـــ سیاسی ، نظیر جنگ تحمیلی ۱۲ روزه از سوی رژیم اشغالگر فلسطین علیه ایران است.

این رفتار که طیفی از فعالیت‌ها از مرور شبکه‌های اجتماعی و پایگاه های خبری، مطالعه اخبار غیرمرتبط با کار، ارسال پیام‌های شخصی، مشاهده فیلم و تصاویر، یا مشارکت در مباحث بی‌ارتباط با وظایف سازمانی را در برمی‌گیرد، در شرایط عادی نیز منجر به کاهش بهره‌وری و اتلاف منابع سازمانی می‌شود اما در بستر تنش‌ها و بحران‌های ملی و بین‌المللی، به‌ویژه در دوره‌های جنگ، میزان و شدت بروز سایبرلوفینگ می‌تواند به‌طور قابل توجهی افزایش یابد (۳, ۴). تجربه جنگ تحمیلی ۱۲ روزه رژیم غاصب اسرائیل بر علیه ایران که در تاریخ ۲۳ خرداد ۱۴۰۴ آغاز شد، نمونه‌ای معاصر و قابل بررسی از این پدیده است.

1. Cyberloafing

[Downloaded from ijme.tums.ac.ir on 2026-07-31]

[DOI: 10.18502/ijme.v18iS2.21911]

در این دوره، مشاهده شد که میزان درگیری کارکنان حوزه‌های عمومی و حتی تخصصی، به‌ویژه در محیط‌های بیمارستانی و بهداشتی، با فضای مجازی و اخبار جنگ به شکل محسوسی افزایش یافت. کارکنان نظام سلامت به دلیل افزایش سطح تنش، اضطراب و نیاز شناختی به کسب اطلاعات لحظه‌ای، به شکل فزاینده‌ای درگیر غرق‌شدن در اخبار منفی [1] یا مصرف وسواس‌گونه اخبار منفی شدند؛ این امر نه تنها تمرکز آنان را از وظایف بالینی منحرف می‌کند، بلکه می‌تواند به فرسودگی شغلی و استرس فناورانه[2] ، بروز چالش‌های اخلاقی و تهدیدهای بالقوه برای ایمنی بیماران نیز دامن بزند (۵).

از منظر روان‌شناسی سازمانی، انگیزه‌های پرسه زنی اینترنتی می‌توانند به دو دسته کلی انگیزه‌های فردی (نظیر استرس، خستگی، نیاز به فرار روانی) و انگیزه‌های سازمانی - اجتماعی (نظیر ابهام نقش، تعارض‌های شغلی، نبود نظارت، فضای تضعیف‌شده تعهد سازمانی) تقسیم شوند (۶، ۷). در دوره‌های بحرانی مانند جنگ، این انگیزه‌ها تشدید می‌شوند. احساس ناامنی، اضطراب جمعی، کمبود منابع خبری رسمی، افزایش نیاز به همبستگی اجتماعی و حتی «درد دل فناورانه[3]» موجب گرایش بیشتر به فضای آنلاین در ساعات کاری می‌شود (۸). در بحران اخیر، این انگیزه‌ها با عواملی چون نگرانی برای امنیت خانواده، بمباران اطلاعاتی رسانه‌ها و انتشار اخبار ضدونقیض تشدید شده و نه‌تنها در کارکنان اداری، بلکه در بین پرستاران، پرسنل، کارشناسان بهداشت، و حتی کادر پزشکی نیز مشاهده شد.

از منظر اخلاق حرفه‌ای، پرسه زنی اینترنتی در بستر بحران جنگ، چالش‌هایی جدی در حوزه تعهد اخلاقی، مسئولیت‌پذیری حرفه‌ای و وفاداری سازمانی ایجاد می‌کند. اصل «عدم ضرر[4]» که یکی از اصول بنیادین اخلاق پزشکی است، ایجاب می‌کند که کارکنان سلامت در همه شرایط، از جمله در بحران‌ها، از هرگونه اقدامی که به کیفیت مراقبت آسیب می‌زند اجتناب کنند. وقتی توجه فرد از مراقبت بیمار به صفحه گوشی یا رایانه منحرف می‌شود، احتمال بروز خطاهای بالینی، نظیر تأخیر در پاسخ به هشدار های حیاتی مانیتورینگ، خطا در محاسبه و ثبت دوز دارو، یا نادیده گرفتن علائم بالینی بیمار افزایش می‌یابد. این مسئله نه‌تنها بر سلامت بیماران، بلکه بر اعتماد عمومی به نظام سلامت تأثیرگذار است (۹).

همچنین، اصل «وفاداری به مسئولیت حرفه‌ای[5]» اقتضا می‌کند که کارکنان سلامت، حتی در دوره‌های تنش سیاسی و اجتماعی، پایبند به وظایف حرفه‌ای خود باشند و از ابزارهای سازمانی برای مقاصد شخصی استفاده نکنند. این رفتارها، اگرچه در ظاهر بی‌ضرر به نظر می‌رسند، اما در عمل موجب فرسایش ارزش‌های حرفه‌ای و ناهنجاری سازمانی می‌شوند. علاوه بر آن، افشای نظرات شخصی در بسترهای عمومی از طرف کارکنان سلامت در چنین بحران‌هایی، می‌تواند موجب تحریک افکار عمومی، تضعیف انسجام ملی و حتی تهدید امنیت سایبری گردد (۱۰).

1. Doomscrolling
2. Technostress
3. Digital venting
4. Non-maleficence
5. Fidelity

[Downloaded from ijme.tums.ac.ir on 2026-07-31]

[DOI: 10.18502/ijme.v18iS2.21911]

علاوه بر این بر اساس اصل نیکوکاری[1]، متخصصان سلامت موظف‌اند به‌صورت فعال در جهت بهبود حال بیماران تلاش کنند، حال آن‌که پرسه‌زنی اینترنتی می‌تواند مصداق بارز ترک فعل در انجام این وظیفه باشد؛ از سوی دیگر، هنگامی که یک عضو کادر درمان به‌دلیل درگیری در فضای مجازی از اختصاص زمان و توجه کافی به بیمار خود بازمی‌ماند، اصل عدالت[2] نیز نقض شده و بیمار از حق خود در بهره‌مندی عادلانه از منابع مراقبتی محروم می‌گردد (۱۱).

در مواجهه با این ریسک بالقوه، اتخاذ رویکردی نظام‌مند و مبتنی بر شواهد از اهمیت راهبردی برخوردار است. مطالعات متعدد نشان می‌دهد که پیاده‌سازی راهبردهای چندبعدی می‌تواند تأثیر قابل توجهی در کاهش پیامدهای نامطلوب این پدیده داشته باشد (۱۲, ۱۳). بر اساس یافته‌های پژوهشی، تدوین روند های استاندارد برای استفاده از فناوری‌های الکترونیکی در شرایط بحران، همراه با آموزش‌های تخصصی در حوزه اخلاق حرفه‌ای دیجیتال و سواد رسانه‌ای، به عنوان مؤثرترین مداخلات شناخته شده‌اند (۱۳). پژوهش‌های اخیر همچنین بر ضرورت استقرار سازوکارهای حمایت روانی - اجتماعی برای کارکنان بهداشتی تأکید داشته‌اند، به ویژه در مواقعی که مواجهه با حجم بالای اطلاعات نادرست می‌تواند موجب تشدید استرس شغلی گردد.

شواهد علمی نشان می‌دهد که ایجاد سیستم‌های اطلاع‌رسانی معتبر و مبتنی بر پژوهش می‌تواند از رفتارهای پرخطر سایبری بکاهد (۱۳, ۱۴). علاوه بر این، مطالعات طولی حاکی از آن است که ترویج فرهنگ گفتگوی سازنده در محیط‌های درمانی نه تنها موجب ارتقای سلامت روان کارکنان می‌شود، بلکه به طور مستقیم بر ایمنی بیماران نیز تأثیر مثبت دارد (۱۲, ۱۵). در این راستا، انجام پژوهش‌های کاربردی بیشتر به منظور توسعه مدل‌های پیش‌بینی‌کننده و ارزیابی دقیق‌تر تأثیرات این پدیده بر شاخص‌های کیفیت مراقبت، به عنوان یک اولویت پژوهشی مطرح می‌باشد. نتایج حاصل از چنین مطالعاتی می‌تواند مبنای علمی محکمی برای سیاست‌گذاری‌های آینده در این حوزه فراهم آورد.

در نهایت، پرسه‌زنی اینترنتی در بطن یک بحران ملی، پدیده‌ای فراتر از یک تخلف انضباطی ساده است؛ این یک ریسک جدی برای ایمنی بیمار و یک آزمون برای سنجش تعهد اخلاقی جامعه پزشکی است. پرداختن به آن نیازمند درک عمیق ابعاد روان‌شناختی، اخلاقی و مدیریتی آن است.

1. Beneficence

2. Justice

[Downloaded from ijme.tums.ac.ir on 2026-07-31]

[DOI: 10.18502/ijme.v18iS2.21911]

منابع

1. Spector PE. The dual nature of cyberloafing. Applied Psychology. 2024;73(1):502-5.
2. Snoots LR. Use of personal electronic devices by nurse anesthetists and the effects on patient safety. AANA journal. 2016;84(2):114.
3. Lim VK. The IT way of loafing on the job: Cyberloafing, neutralizing and organizational justice. Journal of organizational behavior: the international journal of industrial, occupational and Organizational Psychology and Behavior. 2002;23(5):675-94.
4. Askew K, Buckner JE, Taing MU, Ilie A, Bauer JA, Coovert MD. Explaining cyberloafing: The role of the theory of planned behavior. Computers in Human Behavior. 2014;36:510-9.
5. Watercutter A. Doomscrolling is slowly eroding your mental health. Wired. . 2020 Jun 25.
6. Samsudin S, Nasir N, Hassan PM. Understanding Cyberloafing: A Systematic Literature Review of Workplace Antecedents and Behavioural Theories. International Journal of Social Science and Human Research. 2025;32(1), 55-89.
7. Hai M, Wu X, Zhou B, Li Y. Start Task Crafting, Stay Away from Cyberloafing: The Moderating Role of Supervisor Developmental Feedback. Behavioral sciences (Basel, Switzerland). 2024;14 10:960.
8. De Lara PZM. Relationship between organizational justice and cyberloafing in the workplace: Has “anomia” a say in the matter? CyberPsychology & Behavior. 2007;10(3):464-70.
9. Vitak J, Crouse J, LaRose R. Personal Internet use at work: Understanding cyberslacking. Computers in human behavior. 2011;27(5):1751-9.
10. Kalman YM, Ravid G. Procrastination and emotional intelligence in cyberloafing behaviors: A mediating model. Internet Research. 2015; 25(3): 507-24.
11. Beauchamp TL, Childress JF. Principles of biomedical ethics: Edicoes Loyola; 1994.
12. Tandon A, Kaur P, Ruparel N, Islam JU, Dhir A. Cyberloafing and cyberslacking in the workplace: systematic literature review of past achievements and future promises. Internet Research. 2022;32(1):55-89.
13. Ziapour A, Malekzadeh R, Darabi F, Yıldırım M, Montazeri N, Kianipour N, et al. The role of social media literacy in infodemic management: a systematic review. Frontiers in Digital Health. 2024;6:1277-99.
14. Vahedi Z, Sibalis A, Sutherland JE. Are media literacy interventions effective at changing attitudes and intentions towards risky health behaviors in adolescents? A meta-analytic review. Journal of adolescence. 2018;67:140-52.
15. Jiang H, Siponen M, Jiang Z, Tsohou A. The impacts of internet monitoring on employees’ cyberloafing and organizational citizenship behavior: A longitudinal field quasi-experiment. Information Systems Research. 2024;35(3):1175-94.

[Downloaded from ijme.tums.ac.ir on 2026-07-31]

[DOI: 10.18502/ijme.v18iS2.21911]

Iranian Journal of Medical Ethics and History of Medicine, 2025, Volume 18, Article 2
Supplement of War Crisis and Challenges of Public Health Ethics

Letter to Editor

Cyberloafing in the Healthcare System During the 12-Day Imposed War: A Prospective Analysis of Ethical Challenges and Practical Solutions in Geopolitical Crises

Msoud Hiteh[1], Ali Asghar Jesmi *[2]

1. Msc.in Nursing,Iranian Research Center on Healthy Aging, Sabzevar University of Medical Sciences, Iran.
2. Ph.D in Nursing, Iranian Research Center on Healthy Aging, Sabzevar University of Medical Sciences, Iran.

Received: 14 July 2025
Accepted: 14 June 2026
Published: 01 July 2026

***Corresponding Author**
Ali Asghar Jesmi
Address: Sbzevar University of Medical Sciences, Sabzevar, Iran.
Postal Code : 9613873137
Tel: 98 51 44 41 34 10
Email: jesmiaa@gmail.com

Citation to this article:
Hiteh M, Jesmi A. Cyberloafing in the Healthcare System During the 12-Day Imposed War: A Prospective Analysis of Ethical Challenges and Practical Solutions in Geopolitical Crises. *Iranian Journal of Medical Ethics and History of Medicine. 2025; 18 (Supplement of War Crisis and Challenges of Public Health Ethics), Article number: 2.*

DOI: 10.18502/ijme.v18iS2.21911

Abstract

Cyberloafing, may increase significantly among healthcare professionals during geopolitical crises such as war. Heightened anxiety, constant news monitoring, and excessive social media use can distract staff from clinical responsibilities. The article recommends organizational, team-based, and individual interventions to reduce cyberloafing and maintain ethical, safe healthcare delivery during crises.

Keywords: Cyberloafing, Medical ethics, Patient safety, Crisis management, Occupational stress.

[Downloaded from ijme.tums.ac.ir on 2026-07-31]

[DOI: 10.18502/ijme.v18iS2.21911]

Copyright © 2025 Tehran University of Medical Sciences. Published by Tehran University of Medical Sciences.
This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International license https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/). Non-commercial uses of the work are permitted, provided the original work is properly cited.